

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

Г.Я.Касьяненко

« 30 » серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасні технології навчання географії та організація красназавчо-туристичної роботи

галузь знань: 01 Освіта

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія)

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

« 30 » серпня 2019 р.

Голова

(Міроненко Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Данильченко Олена Сергіївна кандидат географічних наук, старший викладач кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від “29” серпня 2019 року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
1-й		1-й	
Лекції			
24 год.		6 год.	
Практичні, семінарські			
24 год.		4 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
130 год.		168 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Вид контролю: екзамен			
Загальна кількість годин – 180			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Сучасні технології навчання географії та організація краєзнавчо-туристичної роботи» полягає в засвоєнні теоретичних основ дидактики середньої школи; ознайомленні студентів з особливостями використання сучасних технологій навчання географії в школі та організації краєзнавчо-туристичної роботи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

- Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки і соціального життя, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності **(ЗК-1)**.
- Здатність критично осмислювати основні світоглядні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності **(ЗК-2)**.
- Здатність сумлінно виконувати професійні обов'язки, дотримуватися принципів етики вчителя **(ЗК-3)**.
- Здатність ухвалювати оптимальні управлінські рішення. сприймати, аналізувати й реалізовувати управлінські інновації в професійній діяльності **(ЗК-6)**.
- Усвідомлення соціальної значущості своєї майбутньої професії, нетерпимість до корупційної поведінки, поважне ставлення до права й закону, володіння достатнім рівнем професійної правосвідомості **(ЗК-7)**.
- Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність **(ЗК-8)**.
- Здатність застосовувати набуті знання про перелік та зміст державних документів щодо змісту географічної освіти та особливостей навчання географічних дисциплін **(ФК-4)**.

- Готовність до посадових обов'язків вчителя географії, організатора краєзнавчо-туристичної роботи з колективом учнів, володіння педагогічним тактом та високими моральними якостями **(ФК-5)**.
- Здатність застосовувати знання з профільних спецкурсів (що виходять за межі базових знань з предмету) **(ФК-9)**.
- Здатність застосовувати методи діагностування навчальних досягнень учнів, створювати рівноправний та справедливий клімат для навчання та діагностування учнів, в той же час вміти забезпечувати реалізацію принципів диференціації та індивідуалізації навчання географії та краєзнавчо-туристичній роботі **(ФК-11)**.
- Здатність застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності вчителя **(ФК-12)**.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з фахових дисциплінами географічного циклу, а також з філософією, математикою, логікою, педагогікою, психологією, літературою, мовами.

Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка, затвердженого наказом № 420 від 30 вересня 2019 р.

3. Результати навчання за дисципліною

Оволодіти загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального географічного кругозору **(ПРН-1)**.

Застосовувати наукові підходи до визначення сутності поняття освіти та освітніх процесів. Оцінювати та співставляти основні світоглядні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності. Пояснювати роль освіти в житті людини, мати уявлення про способи зберігання і передавання соціального досвіду і базисних цінностей культури **(ПРН-2)**.

Демонструвати знання сучасних теоретичних основ та методології суспільної географії та регіонаознавства, співставляти провідні парадигми суспільної географії та визначати сучасні напрями суспільно-географічних досліджень, аналізувати наслідки розвитку процесу географічного поділу праці **(ПРН-4)**.

Реалізовувати системний підхід у дослідженні моделей освітніх процесів засобами інформаційних технологій, формулювати проблеми освітнього моделювання, описувати зв'язки між складовими систем і відповідних структур даних **(ПРН-7)**.

Знати сучасні технології навчання географії для виконання професійних обов'язків та методичні особливості формування об'єму навчальної інформації з географії для вивчення у навчальних закладах різного типу **(ПРН-8)**.

Розробляти продукти навчального та навчально-методичного спрямування. Застосовувати вміння організації краєзнавчо-туристичної роботи в учнівському колективі. Уміти вибирати методику підготовки і проведення уроків, лекцій, семінарських (практичних) занять, використовувати активні методи навчання та організації самостійної і науково-дослідної роботи студентів та сучасну систему оцінювання знань студентів **(ПРН-10)**.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з навчальної дисципліни; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. на основі проблемної ситуації, виділяє проблему,

	конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінений, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

**Розподіл балів, які отримують студенти
для екзамену**

Поточний контроль										Разом	Сума	Підсум- ковий (екз.)	Зага льна сума
РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2						РОЗДІЛ 3					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	50	75	25	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5				
Самостійна робота										25			
2	3	2	3	3	2	3	2	3	2				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Тестові завдання для поточного контролю Приклади тестових завдань

1. Технологія навчання навчання, за якою вчитель формулює проблему і вирішує її, учні стежать за ходом творчого пошуку (учням подається своєрідний еталон творчого мислення).

- А. пояснювально-ілюстративна
- В. репродуктивна
- С. частково-пошукова
- Д. проблемного викладу
- Е. Правильна відповідь відсутня

2. Модуль – це _____

3. Приклади проблемних питань у 6-му класі:

- а) в чому проявляється єдність всіх частин Світового океану?
- б) по карті океану визначте географічне положення озер з солоною водою;
- в) як озера регулюють стік річок, які з них витікають?
- г) чому погода буває різною?
- д) чому солоність Світового океану різна?

4. Основні ознаки рольових ігор:

- а) наявність уявної ігрової ситуації;
- б) виконання учнем певної соціальної функції;
- в) формування умінь вибирати правильне рішення, відстоювати свою точку зору, відповідати за прийнятий вибір;
- г) наявність чітко встановлених правил;
- д) проблемна задача.

5. Розставте послідовно етапи проблемного навчання

усвідомлення школярами необхідності отримання нової інформації та її знаходження.

реалізація й перевірка правильності вирішення завдання чи розв'язання задачі.

сприйняття навчальної проблеми учнями.

створення вчителем навчальної проблемної ситуації.

здійснення пошукового вирішення проблемного завдання чи розв'язання проблемної задачі.

**Питання підсумкового контролю з навчальної дисципліни
«Сучасні технології навчання географії
та організація краєзнавчо-туристичної роботи»**

1. Назвати та охарактеризувати сучасні технології навчання географії.
2. Назвати та охарактеризувати традиційні технології навчання
3. Назвати та охарактеризувати концептуальні положення, мету і завдання проблемного навчання.
4. Пояснити зміст технології проблемного навчання.
5. Встановити методика побудови проблемних ситуацій.
6. Пояснити вимоги до педагога під час застосування технології проблемного навчання.
7. Пояснити поняття інтерактивні технології. Сутність інтерактивного навчання.
8. Розкрити переваги і недоліки інтерактивного навчання.
9. Пояснити структуру ігрових технологій.
10. Пояснити реалізацію ігрових прийомів і ситуацій.
11. Встановити основні принципи організації гри.
12. Охарактеризувати ділові ігри на уроках географії.
13. Розкрити концептуальні положення та зміст групової технології.
14. Пояснити форми групової навчальної діяльності на різних етапах уроку.
15. Встановити вимоги до педагога під час застосування групової технології
16. Назвати види групових технологій та методика їх проведення.
17. Пояснити сутність модульного навчання.
18. Назвати переваги модульного навчання. Пояснити структуру модульного навчання.
19. Охарактеризувати складання модульних програм.
20. Назвати основні завдання нових інформаційних технологій навчання.
21. Охарактеризувати технологію комп'ютеризованого навчання географії.
22. Пояснити технологію «навчання як дослідження».
23. Охарактеризуйте основні види краєзнавчо-туристичної роботи.
24. Охарактеризуйте організаційні форми краєзнавчо-туристичної роботи.
25. Визначити місце краєзнавства в системі навчально-виховної роботи у школі.
26. Визначити та пояснити зміст, основні положення та організаційні форми програмного шкільного краєзнавства.
27. Порівняти суть, значення та організаційні форми програмного і позапрограмного краєзнавства.
28. Охарактеризувати зміст і обсяг краєзнавчих даних в шкільних курсах географії
29. Визначити суть краєзнавчого принципу навчання та його роль у формуванні географічного мислення і екологічної культури
30. Охарактеризувати методи дослідження під час краєзнавчо-туристичної діяльності.
31. Назвати джерела краєзнавчо-туристичної роботи.
32. Пояснить дослідницьку роботу під час екскурсій та походів.
33. Пояснить особливості польових краєзнавчих досліджень.
34. Охарактеризуйте туристсько-краєзнавчі можливості рідного краю.
35. Обґрунтувати необхідність комплексних досліджень краю для розвитку географічного мислення та формування екологічного світогляду.
36. Визначити та пояснити загальні положення організації позапрограмних краєзнавчих досліджень у школі.
37. Визначити суть та особливості комплексних краєзнавчих досліджень. Програма вивчення рідного краю.
38. Пояснити суть та зміст напрямків вивчення рідного краю та виявити послідовність етапів його вивчення.
39. Визначити суть та методи позапрограмних краєзнавчих досліджень.

40. Охарактеризувати організацію та методику проведення комплексної екологічної стежини.
41. Пояснити методику проведення екскурсії.
42. Пояснити значення та етапи створення шкільного краєзнавчого музею.
43. Пояснити основні етапи організації та проведення туристських походів.
44. Пояснити методику проведення геологічних та геоморфологічних досліджень під час екскурсій та походів.
45. Продемонструвати проблемні ситуації для різних курсів шкільної географії.
46. Розробити фрагменти уроку із застосуванням інтерактивної форми роботи „Мікрофон”.
47. Розробити фрагменти уроку із застосуванням інтерактивної форми роботи „Займи позицію”.
48. Розробити фрагменти уроку із застосуванням інтерактивної форми роботи „Коло ідей”.
49. Розробити фрагменти уроку із застосуванням інтерактивної форми роботи „Акваріум”.
50. Розробити фрагменти уроку із застосуванням інтерактивної форми роботи „Ажурна пилка”.
51. Розробити фрагменти уроку із застосуванням інтерактивної форми роботи „Мозаїка”.
52. Розробити фрагменти уроку із застосуванням ділової гри.
53. Розробити фрагменти уроку із застосуванням рольової гри.
54. Розробити фрагменти уроку із застосуванням ігрових технологій.
55. Розробити фрагменти уроку із застосуванням парної роботи.
56. Розробити фрагменти уроку із застосуванням групових технологій.
57. Розробити модульну програму на прикладі окремої теми курсу.
58. Розробити фрагменти уроку із застосуванням проектної технології.
59. Розробити фрагменти уроку із застосуванням технології навчання як дослідження.
60. Підготувати фрагмент уроку із використанням краєзнавчого матеріалу.
61. На основі краєзнавчого матеріалу підготувати екскурсію згідно шкільної програми.
62. Підготувати екскурсію позапрограму. Обґрунтуйте її доцільність.
63. Підготувати краєзнавчо-туристський похід вихідного дня дотримуючись усіх вимог.
64. На основі краєзнавчого матеріалу створити комплексну екологічну стежину.
65. Підготувати згідно шкільної програми практичну роботу на основі краєзнавчого матеріалу.
66. Пояснити методику проведення геологічних та геоморфологічних досліджень під час краєзнавчих екскурсій та походів.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І. Теоретичні засади методики використання сучасних технологій навчання географії

Тема 1. Поняття про технології навчання

1. Історія виникнення і розвитку технологічного підходу до навчання
2. Поняття «технології»
3. Основні компоненти педагогічній технології
4. Основні методологічні вимоги до педагогічної технології
5. Специфіка навчальних технологій

Тема 2. Систематизація технологій навчання географії

1. Класифікація сучасних педагогічних технологій
2. Сучасні технології навчання географії
3. Традиційні технології навчання
4. Нові технології навчання.

РОЗДІЛ II. Методичні особливості використання сучасних технологій навчання географії

Тема 3. Технологія проблемного навчання.

1. Історія виникнення технології.
2. Концептуальні положення. Мета і завдання.
3. Зміст технології.
4. Вимоги до педагога.

Тема 4. Інтерактивні технології

1. Історія вивчення інтерактивного навчання.
2. Поняття інтерактивні технології.
3. Сутність інтерактивного навчання.
4. Переваги і недоліки інтерактивного навчання.

Тема 5. Ігрові технології.

1. Структура ігрових технологій.
2. Реалізація ігрових прийомів і ситуацій.
3. Основні принципи організації гри.
4. Види ігрових технологій та методика їх проведення.

Тема 6. Групові технології.

1. Історія виникнення технології.
2. Концептуальні положення.
3. Зміст технології.
4. Форми групової навчальної діяльності на різних етапах уроку.
5. Вимоги до педагога.
6. Види групових технологій та методика їх проведення.

Тема 7. Технологія модульного навчання географії.

1. Сутність модульного навчання.
2. Основні підходи до організації начального процесу у системі модульного навчання.
3. Переваги модульного навчання.
4. Структура модульного навчання.
5. Принципи і правила модульного навчання.
6. **Зміст і організація модульної технології навчання.**
7. Складання модульних програм.

Тема 8. Нові інформаційні технології навчання.

1. Основні завдання нових інформаційних технологій навчання.
2. Комп'ютер як засіб навчання.
3. Технологія комп'ютеризованого навчання географії.
4. Використання ЕОМ у педагогічному процесі.
5. Методичні настанови у розробці навчальних програм.

Розділ III. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі

Тема 9. Краєзнавчо-туристична діяльність. Основні завдання. Краєзнавчий підхід у викладанні географії.

1. Об'єкт, предмет, суть та значення краєзнавчо-туристичної діяльності.
2. Основні завдання краєзнавчо-туристичної роботи на сучасному етапі.
3. Основні види і організаційні форми краєзнавчо-туристичної роботи.
4. Місце краєзнавства і туризму в шкільній освіті.
5. Освітньо-виховне значення географічного краєзнавства в школі
6. Система географічного краєзнавства в школі
7. Зміст і обсяг краєзнавчих даних в шкільних курсах географії
8. Значення краєзнавчого принципу у викладанні географії

Тема 10. Організації та методика проведення краєзнавчо-туристичної роботи в школі.

1. Методи дослідження під час краєзнавчо-туристичної діяльності.

2. Джерела краєзнавчо-туристичної роботи.
3. Дослідницька робота під час екскурсій та походів.
 - 1.1. Геологічні дослідження
 - 1.2. Гідрогеологічні дослідження
 - 1.3. Геоморфологічні дослідження
 - 1.4. Метеорологічні дослідження
 - 1.5. Гідрологічні дослідження
 - 1.6. Ґрунтові дослідження.
 - 1.7. Геоботанічні дослідження.
 - 1.8. Зоогеографічні дослідження
 - 1.9. Фенологічні дослідження.
 - 1.10. Дослідження природно-територіальних комплексів.
 - 1.11. Економіко-географічні дослідження.
 - 1.12. Топонімічні дослідження.
4. Обробка матеріалів, зібраних під час екскурсій і туристських подорожей.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Сам.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Сам.р
РОЗДІЛ I. Теоретичні засади методики використання сучасних технологій навчання географії												
Тема 1. Поняття про технології навчання	4	2	2	-	-	-	10	1	1	-	-	8
Тема 2. Систематизація технологій навчання географії	14	2	2	-	-	10	12	1	1	-	-	10
<i>Разом з розділом</i>	18	4	4	-	-	10	22	2	2	-	-	18
РОЗДІЛ II. Методичні особливості використання сучасних технологій навчання географії												
Тема 3. Технологія проблемного навчання.	16	2	4	-	-	10	20,5	0,5	-	-	-	20
Тема 4. Інтерактивні технології	4	2	2	-	-	-	20,5	0,5	-	-	-	20
Тема 5. Ігрові технології.	24	2	2	-	-	20	20	-	-	-	-	20
Тема 6. Групові технології.	14	2	2	-	-	10	20,5	0,5	-	-	-	20
Тема 7. Технологія модульного навчання географії.	24	2	2	-	-	20	20,5	0,5	-	-	-	20
Тема 8. Нові інформаційні технології навчання.	4	2	2	-	-	-	20	-	-	-	-	20
<i>Разом з розділом 2</i>	87	12	14	-	1	60	122	-	-	-	2	120
Розділ III. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі												
Тема 9. Краєзнавчо-туристична діяльність. Основні завдання. Краєзнавчий підхід у викладанні географії.	36	4	2			30	17	1	1			15
Тема 10. Організації та методика проведення краєзнавчо-туристичної роботи в школі.	38	4	4			30	17	1	1			15
<i>Разом з розділом 3</i>	75	8	6		1	60	34	2	2			30
Усього годин	180	24	24	-	2	130	180	6	4	-	2	168

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Історія розвитку педагогічних технологій та їх особливості	2	1
2.	Класифікації технологій навчання	2	1
3.	Особливості застосування технології проблемного навчання	4	
4.	Особливості застосування інтерактивних технологій	2	
5.	Особливості застосування інтерактивних технологій	2	
6.	Особливості застосування групових технологій	2	
7.	Особливості застосування модульного навчання географії	2	
8.	Особливості застосування нових інформаційних технологій	2	
9.	Краєзнавчо-туристична робота в школі. Краєзнавчий підхід.	2	1
10.	Дослідницька робота під час екскурсій та походів. Організація та методика проведення.	4	1
	Всього	24	4

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Дичківська І.М. Основи педагогічної інноватики: Навчальний посібник. – Рівне: РЛГУ, 2001. – 233 с.
2. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті: Навчальний посібник / За заг. ред. С.П. Бондар. – Рівне, Редакційно-видавничий центр "Тетіс" Міжнародного університету "РЕГІ", 2003. – 200 с.
3. Сучасні технології навчання географії в школі: Навч.-метод. посіб. / За ред. С.Г. Коперніка. – К. : Стафед-2, 2000. – 320 с.
4. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 192 с.
5. Корнеєв В.П. Технологія у навчанні географії / В.П. Корнеєв. – Харків: Основа, 2004. – 112 с.
6. Корява Н.П. Групова форма навчання географії / Н.П. Корява // Метод. навчання біології, хімії, географії. – К.: Рад. шк., 1981. – С. 113–116.
7. Костриця М.Ю. Туристсько-краєзнавча робота в школі. – К., Радянська школа, 1985.
8. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: навч. посібник. – К. : Вища школа, 1995, - 223 с.
9. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм. – К., Вища школа 1994. – С. 5-22.
10. Педагогічні технології: Навч. посіб. для вузів / О.С. Падалка, А.М. Нісімчук, І. О. Смалюк та ін. – К.: Укр. Енцикл., 1995. – 253 с.
11. Самойленко В.М., Топузов О.М., Вішнікіна Л.П., Діброва І.О. Дидактика географії : монографія (електронна версія) / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2013.
12. Топузов О.М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика: Монограф. / О.М. Топузов. – К.: Фенікс, 2007. – 304 с.

13. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри – активна форма підготовки майбутніх вчителів / П.М.Щербань // Вища і середня педагогічна освіта. – 1993. – № 6. – С.68-73.
14. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство. – К.: Знання, 2006. – С. 91-106.

Допоміжна

1. Герасим'юк Т.О. Особливості засвоєння методів та технологій на уроках географії / Т.О. Герасим'юк // Географія. – 2009. – № 22. – С. 16-18.
2. Кугуєнко Н.Ф. Активні та інтерактивні методи навчання як фактор забезпечення педагогіки успіху / Н.Ф. Кугуєнко // Джерело пед. майстерності. – 2008. – № 2. – С. 32-37.
3. Мартиненко С.М. Загальна педагогіка: Навч. посіб. / С.М. Мартиненко, Л.Л. Хоружа. – К.: МАУП, 2002. – 324 с.
4. Пальчевський С.С. Педагогіка: Навч. посіб. / С.С. Пальчевський. – К.: Каравела, 2007. – 370 с.

Інформаційні ресурси

1. Освітній портал // www.osvita.ua
2. Міністерство освіти і науки // www.mon.gov.ua

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- підручники та навчальні посібники, зазначені у списку літератури;
- відеоматеріали по темам курсу;
- ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, таблиці).